

BAYRAM VAAZI¹

Muhterem Müslümanlar

Kurban Bayramında kurban kesmeye gücü yeten akıllı hür ve mukim olan Müslümanların Hanefi Mezhebine göre kurban kesmeleri vaciptir.

Kurban kelimesi Arapçada yakınlaşmak demektir. Dilimizde, Allah'a yakınlaşmak kastıyla kurbanlık hayvan cinslerinden kesilen hayvana verilen bir İsimdir.

Kurban nisabını şöyle tespit edebiliriz: Bir Müslümanın asli ve zaruri ihtiyacından, borcundan, ikametgâhından, evinin lüzumlu eşyasından, sanat aletlerinden, ailesi efradının ve kendisinin nafakasından fazla (640 gr.) gümüş veya (80 gr.) altın veya bunların karşılığı olan paraya sahip olan kimse zengin sayılır. Yalnız bu servetin zekatta olduğu gibi üzerinden sene geçmesi şartı aranmaz. Kurban Bayramının ilk üç gününden birinde bu imkânı elde etmiş Müslümanın kurban kesmesi vacip olur.

Maddi imkânları müsait olduğu halde kesmeyenler hakkında Peygamberimiz:

مَنْ كَانَ لَهُ سَعَةٌ وَلَمْ يُضَحَّ فَلَا يَقْرَبَنَّ مُصَلَّانَا

"Mali kudreti yerinde olan kimse kurban kimse o bizim namazgahımıza yaklaşmasın." buyurmuştur.²

Her şeye gücü yeten Allah Teâla'nın, biz aciz kulların haccına, kurbanına vs. ibadetine elbette ihtiyacı yoktur. Aksine bizim onlara ihtiyacımız vardır. İbadetler insanları ahlaken ve ruhen yüceltir; faziletli gerçek birer şahsiyet yapar. Nitekim bir ayet-i kerimde Cenab-ı Hak,

لَنْ يَبَالَ اللَّهُ لِحَوْمِهَا وَلَا دِمَاؤِهَا وَلَكِنْ يَبَالُهُ النَّفْوَى مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَيْكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ

"Onların (kurbanların) ne (sadaka edilen) etleri, ne kanları, hiçbir zaman Allah'a (yüksele) erişmez Fakat sizden Ona (yalnız) takva ulaşır"³ buyurmuştur.

Buna göre, sırf Allah rızası için halisane niyetlerle kesilen kurbanların, manevi bakımdan O'nun yanında değeri pek büyüktür. Elde edilen bu manevi kâr yanında, kurban ibadeti maddi, iktisadi ve içtimai birçok yönlerden toplumu ilgilendiren bir ibadet görünümündedir. Ama her şeyden Önce Allah'ın emri, kullara ifası vacip olan bir ibadettir.

Kuran ı Kerim'in Kevser suresinde Peygamberimiz (s.a.s)'e ve onun şahsında bizlere kurban kesmek emredilmiştir. Bu sûrede Cenab-ı Hak, "Habibim, Biz sana kevseri verdik. O halde sen de namaz kıl ve kurban kes."⁴ buyurmuştur. Nitekim Enes (r.a)'in şöyle dediği rivayet olunmuştur: "Resulullah, saf beyaz boynuzlu iki koçu kurban etti de onları eli ile boğazladı. Besmele çekip tekbir getirdi ve ayağını onların yanına koydu."⁵

Aziz Müslümanlar! Kurbanın Kur'an-ı Kerim'den ve Sünnetten delilini zikrettikten sonra, kurban ibadetinin bize manen sacayağı kazançlara (sevaplara) da temas edelim

Kurban kesmenin faziletine dair Hz. Peygamber (s.a.s)'den birçok hadis rivayet edilmiştir. Bunlardan birkaçını zikrederim:

مَا عَمِلَ آدَمِيُّ مِنْ عَمَلٍ يَوْمَ النَّحْرِ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ مِنْ إِهْرَاقِ الدَّمِ إِنَّهَا لَتَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِفُرُوقِهَا وَأَشْعَارِهَا وَأَطْلَافِهَا وَإِنَّ الدَّمَ لَيَقَعُ مِنَ اللَّهِ بِمَكَانٍ قَبْلَ أَنْ يَقَعَ مِنَ الْأَرْضِ فَطَيَّبُوا بِهَا نَفْسًا

¹ Zeki ÜNAL

² İbn Mâce, Edâhî, 2.

³ Hacc, 22/37.

⁴ Kevser, 108/1-3.

⁵ Buhari, Edâhî, 9; Müslim, Edahi, 17; Tirmizî, Edâhî, 2.

“Kurban günü bir insanın Allah için kurban keserek kan akıtmasından başka yapacağı daha güzel bir iş olamaz. Kestiği kurban kıyamet günü boynuzları, kılırları ve tırnaklarıyla gelecektir. Kurbanın kanı toprağa düşmeden Allah'ın (katına) düşer. Gönül rahatlığıyla kurbanlarınızı kesin.”⁶

قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا هَذِهِ الْأَصَاحِيُّ قَالَ « سِنَّةُ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ ». قَالُوا فَمَا لَنَا فِيهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ « بِكُلِّ شَعْرَةٍ حَسَنَةٌ ». قَالُوا فَالْصُّوفُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ « بِكُلِّ شَعْرَةٍ مِنَ الصُّوفِ حَسَنَةٌ »

Sahabeden bazıları Peygamberimize kurbanın mahiyetini sormuşlardı Bunun üzerine kendilerine şu cevabı verdi:

-“Bu kurban babanız İbrahim (a.s)’in sünnetidir.”

Sahabe,

-“Acaba bize bundan dolayı bir sevap var mı?” diye tekrar sorunca Efendimiz;

-“Evet. Her bir kılına karşı Allah bir sevap verecektir.” buyurdu. Sahabe, yünleri ve tüyleri için de sevap olup olmadığını sorunca Peygamber Efendimiz (s.a.s),

-“Evet. Her bir tüy ve yünü için de bir sevap vardır.” buyurdu.⁷

Muhterem Cemaat!

Şimdi de kurbanın hikmetinden biraz bahsedelim. Allah bütün kainatı insanlar için yaratmış ve her şeyi onların emrine amade kılmıştır. Deve, sığır, koyun keçi gibi hayvanlar da Allah’ın bu nimetleri arasındadır. Kurban kesmek Allah’ın bu nimetlerine şükür demektir. İnsan bu sayede Allah’a karşı sevgisini ve cömertliğini ifade etmiş olur. Gerekte Allah yolunda kan akıtıp can feda edebileceğini de ispat eder. Kur’an-ı Kerim’de Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

وَالَّذِينَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ فَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافَّ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ كَذَلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

“Kurbanlık büyük baş hayvanları da sizin için Allah'ın dininin nişanelerinden kıldık. Sizin için onlarda hayır vardır. Onlar saf saf sıralanmış dururken (kurban edeceğinizde) üzerlerine Allah'ın adını anın. Yanları üzerlerine düşüp canları çıkınca onlardan siz de yiyin, istemeyen fakire de istemek zorunda kalan fakire de yedin. Şükredesiniz diye onları böylece sizin hizmetinize verdik.”⁸

Kurbanın bir diğer hikmeti; Haniflerin ve Muvahhidlerin imamı olan Hz. İbrahim'in sünnetini ihya etmektir. Kur'an-ı Kerim'de ifadesini bulan Hz. İbrahim (a.s) ile ilgili olay özetle şöyledir: 'Hz. İbrahim (a.s) Cenab-ı Hak'tan salih (iyi huylu) bir evlat istedi. Allah (c.c), Hz. İbrahim'e Hz. İsmail'i ihsan etti. Hz. İsmail biraz büyüyünce Hz. İbrahim rüyasında gördüğü gibi kurban etmek kastıyla onu yere yatırdı. Fakat Cenab-ı Hak insanları hidayete eriştirecek Hz. İsmail gibi müstakbel bir peygamberine bedel olarak bir koç ihsan buyurdu. Hz. İbrahim de onu kurban etti. Böylece Hz İbrahim de çetin bir imtihandan başarı ile çıkmıştı.⁹

Bizim her ibadetimiz Allah rızasını kazanmak içindir. Hatta bu rızayı kazanmak için canımızı, malımızı, her şeyimizi feda edebiliriz. Nitekim bu husus Kur'an-ı Kerim'de Hz. İbrahim'in dilinde şöyle ifade edilmiştir:

قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (162) لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ

⁶ Tirmizî, Edâhî, 1.

⁷ İbn Mâce, Edâhî, 3.

⁸ Hacc, 22/36.

⁹ Saffât, 37/100-107.

" Ey Muhammed! De ki: "Şüphesiz benim namazım da, diğer ibadetlerim de, yaşamam da, ölümüm de âlemlerin Rabbi Allah içindir. "O'nun hiçbir ortağı yoktur. İşte ben bununla emrolundum. Ben Müslümanların ilkiyim."¹⁰

Aziz Müslümanlar! Şimdi de kurban edilecek hayvanla ilgili şartları gözden geçirelim :

Kurban yalnız deve, sığır, koyun ve keçiden olabilir. Koyun ile keçinin kurban edilebilmesi için birer yaşlarını bitirmiş olmaları şarttır. Bir yaşında imiş gibi gösterişli olan (7-8) aylık koyun da kurban olabilir. Deve en az beş yaşını tamamlamış olmalıdır.

Kurbanlık hayvanın kusursuz olmasına da dikkat etmelidir. Şu sayacağımız kusurlar kendinde bulunan hayvanlar kurban olamazlar:

- ✓ İki veya bir gözü kör,
- ✓ Kulakları kesilmiş,
- ✓ Boynuzlarının bir veya her ikisi kökünden kırılmış,
- ✓ Dişlerinin çoğu düşmüş veya kırılmış,
- ✓ Kulağının veya kuyruğunun varışından çoğu kesilmiş veya koparılmış,
- ✓ Memelerinin başı kopmuş veya koparılmış,
- ✓ Kuyruksuz veya kulaksız doğmuş,
- ✓ Son derece zayıf.
- ✓ Yürüyemeyecek derecede topal veya aksak,
- ✓ Hissedilir derecede hasta olan hayvanlar.

Peygamber Efendimiz (s.a.s), kurban edilecek hayvanlar için kusur teşkil eden bu halleri çeşitli hadislerinde bildirmiştir.

Muhterem Müslümanlar! Kurbanın kesme vakti de çok önemlidir. Bu vakit, bayram namazı kılındıktan sonra başlar ve üç gün devam eder. Birinci gününde kesmek efdaldır.

Kurbanlar, bayram namazı kılınan yerlerde mutlaka namazdan sonra kesilir. Önce kesilenler kurban sayılmaz. Bera b. Azib şöyle rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.s) Kurban Bayramı günü namazdan sonra bize bir hutbe verdi ve şöyle buyurdu: "Kim bizim gibi namaz kılsa, bizim gibi kurban keserse, kurbanını doğru kesmiş olur. Kim de namazdan önce kurbanını keserse o kimse et için kesmiş sayılır" buyurunca Ebu Bürde şöyle dedi: "Ey Allah'ın Rasûlü! Bu günün yeme içme günü olduğunu bildiğim için kurbanımı acele ederek namazdan önce kestim; etinden yedim, çoluk çocuğuma ve komşularıma da yedirdim." Rasûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu: "O kestiğin et için kesilmiş sayılır."¹¹

Bayram namazı kılınmayan küçük yerlerde, göçebeler muhitinde kurban, bayramın birinci günü fecirden sonra kesilebilir.

Bayramın birinci gününde olduğu gibi, ikinci ve üçüncü günlerinde de kurban kesilebilir. Fakat birinci gününde kesilmesi daha sevaptır.

Kurban keserken şu hususlara da dikkat edilmelidir: Kurbanı kibleye karşı ve sol tarafına yatırmak, yatırma sırasında okumak, kesmeye başlamadan tekbir getirmek ve keserken besmele çekmek lâzımdır. Besmele çekmek ayrıca dinimize göre farzdır. Besmele bile bile terkedildiğinde o hayvanın eti yenmez, murdar olmuş olur. Bu husus ayet ile sabittir.¹² Unutmak affedilmiştir.

Kurban sahibi elinden gelirse kurbanını kendi eli ile kesmelidir. Kurbanı başkasına kestirecekse başında bulunmalı ve her ikisi de tekbir getirip besmele çekmelidir. Kurban

¹⁰ En'am, 6/162-163.

¹¹ Nesâî, Dahâyâ, 17.

¹² En'am, 6/121.

sahibi kurbanını bir başkasına kestirirse kesim ücreti olarak kurbanın ne etinden, ne postundan ücret verebilir. Hz. Ali anlatıyor: “Allah'ın Resulü benim, (Veda haccında Mekke'ye sevkettiği kurbanlık) develerine nezâret etmemi, semerleri ile derilerini (fakirlere) taksim etmemi ve kasap için (ücret olarak) develerden bir şey vermememi emretti ve ‘Kasabın ücretini, biz cebimizden veririz’ buyurdu.”¹³

Kurbanlık hayvana iyi muamele edilmeli, kesileceği yere güzellikle götürmeli, bıçağı iyice keskin hale getirmeli, kör bıçakla hayvana eziyet verilmemelidir. Hayvan tam manasıyla öldükten sonra yüzülmeye başlamalıdır.

Kurban bayramında hali vakti yerinde olmadığı için kurban kesemeyenlerin çoğuna çocuğuna doya doya et yedirmeyenlerin üzülmeleri tabiidir. Böyle olan Müslümanlar içlerinden samimi olarak; "Allah bana da verseydi ben de kurban keserdim" dediklerinde veya bu düşüncüyü gönüllerinden geçirdikleri takdirde, kurban kesmiş kimseler gibi sevap kazanacaklardır.

Kurbanın derisi konusu da oldukça önemlidir. Kurbanın derisi umumiyetle sadaka olarak verilir. Ülkemizin çeşitli şehir ve kasabalarında kurulmuş hayır dernekleri vardır. Bunlardan birçoğu ümitlerini kurban derilerine bağlamışlardır. Bir camiinin yapımını veya tamirini tamamlamak, yurtlarda veya kurslarda kalan yüzlerce vatan evladını okutmak için maddi imkâna ihtiyaç vardır. Kurban derileri böyle yerlere verilebilir. Ayrıca memleketimizde, milletimizin şuuruna ererek, ciddiyetle tesis ettiği ve her geçen gün güçlendirmeğe devam ettiği İki vakıf vardır ki bunlar da; Türk Hava Kuvvetleri güçlendirme Vakfı ile Türk Donanma Vakfı'dır. Her vatandaşın istikbali ve hür yaşama için yardım etmeğe mecbur olduğu bu müesseselere hiç değilse kurbanın derileri ile yardıma katılması gerekmektedir. Hiçbir Müslüman: "Benim vereceğim bir tek deri bağırsaktan ne olacak?" dememeli, bu hususta büyük bir titizlik göstermelidir. "Damlaya damlaya göl olur." atasözünü hatırdan çıkarmamalıyız. Onun için bu gibi müesseselere yapacağımız küçük çaptaki yardımlar dahî çok önemlidir.

Kurban kesen kimse kurbanın postunu seccade tulum veya su kabı olarak kullanabilir. Kurbanın yünü veya kılı kesilmeden önce kırılmaz. Böyle bir iş yapılırsa o yünü veya kılı sadaka olarak vermek icab eder.

Muhterem Müslümanlar! Kurban Bayramı iki yönlü bir bayramdır. Bir taraftan üzerimize vacip olan kurban ibadetini ifa ederken, diğer taraftan fakirin ve muhtacın yüzünü güldürerek, onların da bizimle bayram yapmasını sağlarız. Çünkü bu bayram, karşılıksız ihsan etme, sevinme ve sevindirme bayramıdır. Hemen her gün etli yemeklerle beslenen, baklava böreklerle gününü gün eden, karnı tok varlıklı Müslüman yanında, Kurban bayramı sebebiyle, yoksul ve muhtaçların da karınları doyar. Hiç olmazsa, sayılı birkaç gün de olsa, zengin fakir gıda bakımından eşit olur. Aslında "Sizden biriniz kendisi için sevdiğini mümin kardeşi için de sevmedikçe gerçek mümin olamaz?"¹⁴ buyuran Peygamberimiz, bayramlar dışında da her vesile ile yakın uzak akraba, komşular ve kimsesiz insanların gözetilmesi ve onlara her fırsatta yardım edilmesi gerektiğine işaret etmişlerdir. "Komşusu aç iken tok yatan bizden değildir."¹⁵ buyurarak, İslâmiyette yardımlaşmanın önemini belirtmişlerdir.

İslâmiyet zekât, fitre, sadaka ve kurban gibi vesileler ihdas ederek, her zaman fakire ve yoksula yardımı teşvik etmiş ve Allah'ın rızasını bu fırsatların değerlendirilmesine bağlamıştır. İşte Kurban Bayramı bize bu fırsatı veren bir bayramdır.

¹³ Müslim, Hac, 348; Ebu Davud, Menasik, 20; İbn Mâce, Menâsik, 97.

¹⁴ Müslim, İman, 71; İbn Mâce, Sunne, 9.

¹⁵ Hâkim, II, 15.

Her vesile ile İslâmiyeti küçük düşürmeğe çalışan, çamur atmak isteyen maksatlı kişiler, kurbanı da lekelemeğe yeltenirler. Onu insanlık ve merhametten uzak bir vahşet ve kanlı bayram diye vasıflandırmağa çalışarak İslâm'a olan hırs ve kinlerini bir defa daha ortaya koymaya gayret gösterirler.

Bu insafsız kişiler hiç düşünmezler mi ki Kurban Bayramında kesilen hayvanlar insanların zevk ve keyifleri için değil, sırf yaratanımız olan Allah'a şükür olsun diye kesilir. Kurban Bayramı on binlerce, milyonlarca hayvan, sırf insanlar için senenin bir iki günü o hayvanları da yaratmış olan Allah için kesilse çok mudur? Kaldı ki Kurban Bayramında kasaplık hayvanların kesimi de büyük ölçüde azalır. Böylece her gün parası olanın yiyebildiği o mübarek et nimetinden belki haftalarca ve aylarca et yüzü göremeyen yoksullar da faydalanmış olurlar.

Kurban kesen şahsın maddi durumu İyiyse, kurban etini üçe bölüp, bir kısmını aile efradına, bir kısmını dostlara, akrabalara, diğer kısmını muhtaçlara dağıtmak en iyi hareket tarzıdır. Bu husus da hadis ile sabittir. İstenirse tamamı da dağıtılabilir. Şayet Kurban kesen orta halli veya daha da muhtaç halde ise arzu ettiği takdirde etin tamamını kendi ailesi için ayırabilir. Sırası gelmişken şunu da kaydedelim ki, adak veya vasiyeti ifa için kesilen kurbandan, adayan veya vasiyeti icra eden ve bunların aile efradı hiçbir şekilde yiyemezler, hepsinin dağıtılması gerekir.

Muhterem Cemaat! Kafalara takılan sorulardan biri de hacda kesilen kurban etlerinin telef olduğu ileri sürülerek, bu kurbanların yurdumuzda kesilip kesilemeyeceği meselesidir. Bu hususta Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulunun şöyle bir fetvası vardır: "Hac mevsiminde Arafat'tan dönüştü, Kurban Bayramının birinci günü. Mina'da Cemre-i Akabenin remyinden (Büyük Şeytanın taşlanmasından) sonra hüccac-ı kiram hacc-ı ifrad yapmışsa, müstehap olarak kurban keser. (Yani ancak hacc-ı ifrada niyet etmiş olanlar kurbanlarını yurtlarında kesebilir veya kestirebilirler.) Lâkin hacc-ı kıran veya hacc-ı temettü yapmışlar ise bayramın birinci, ikinci, üçüncü günlerinden birinde orada kurban vaciptir. Kesilen hayvana "hedy" denir ki, oraya mahsus nüsüktür (ibadettir.). Aynı niyetle başka mahalde kesilemez."

Dinimizde mal ayrılığı esastır. Meselâ bir aile içindeki eşler ve çocuklar, hepsi kendi şahısları itibariyle zengin iseler, her birinin ayrı ayrı birer kurban kesmesi gerekir. Böylece bazı evlerde üç dört kurban birden kesilebilir. Bu kadar etin yenilip tüketilmesi bir ailede mümkün olamayacağından; bu kurbanları, ya kestikten sonra etlerini, veya kesmeden, sevabı kurban sahibinin adına olmak üzere canlı halde kendilerini hayır müesseselerine vermek çok isabetli bir hareket olur.

Gerek Kurbanın etini, gerekse derisini parayla satıp bundan istifade etmek caiz değildir.

Cenab-ı Hak. helâl para ile bu İbadeti yapmayı cümle Müslümanlara nasip eylesin.